Irena Rožman, Duška Knežević Hočevar

TISKANI MEDIJI O NASILJU NAD ŽENSKAMI V DRUŽINI

UVOD

V skladu s temeljnim izhodiščem ciljno raziskovalnega programa *Konkurenčnost Slovenije 2001-2006*, ki si prizadeva za »trajnostno povečevanje blaginje prebivalcev Slovenije z uravnoteženim razvojem gospodarske, socialne in okoljske sestavine razvoja« (MŠZŠ 2005), je leta 2002 ministrstvo za šolstvo znanost in šport v sodelovanju z drugimi ministrstvi in naročniki med številnimi topikami v okviru tematskega področja »Človeški viri in socialna kohezivnost« razpisalo tudi temo »Nasilno vedenje v družinah (avtoagresivnost in heteroagresivnost)« (*ibid.*). Naslednje leto je ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve naročilo projektno nalogo za izdelavo raziskovalne naloge *Nasilje nad ženskami ali kako doseči ničelno toleranco*. Na podlagi njihove evidence dotlej v Sloveniji še ni bila izvedena obsežnejša raziskava o nasilju nad ženskami, ki bi bila strokovna podlaga za oblikovanje primernih ukrepov na tem področju (razpisna dokumentacija ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, št. 14/2003, 20. 3. 2003). Tovrstna razpisa sta potemtakem med konkretnejšimi pokazatelji želje slovenske vlade po sistematičnem in kontinuiranem preučevanju pojava nasilnega vedenja v družini v Sloveniji; izvajalci obeh projektnih nalog so raziskovalci inštituta za medicinske vede ZRC SAZU.[1]

Pričujoči prispevek je oblikovan na podlagi vmesnega poročila *Analiza tiskanih medijev o nasilju nad ženskami v družini* (2004) v okviru ciljnoraziskovalnega projekta *Hetero in avtoagresivnost v družini*. Pri tem je nujno poudariti, da metodološko ne odstopa od raziskovalne naloge *Nasilje nad ženskami ali kako doseči ničelno toleranco*, v kateri so izvajalci projekta analizirali obstoječo slovensko znanstveno in strokovno literaturo in razpoložljive statistične podatke o nasilju nad ženskami v družini od leta 1998 do 2003.[2] Ena izmed temeljnih ugotovitev te ekspertne naloge je bila, da je v Sloveniji v obdobju med letoma 1998 in 2003 malo sistematičnih in koordiniranih empiričnih raziskav o nasilju nad ženskami v družini in da se nesistematičnost kaže tako na ravni uporabljenih teoretskih perspektiv kot tudi metodologije. Hkrati so raziskovalci ugotovili, da je število publikacij o nasilju nad ženskami začelo naraščati po letu 1999 (Šprah, Šoštarič, Rožman 2003: 107-108), najverjetneje kot posledica učinkov kampanje boja proti nasilju nad ženskami, ki je dosegla največjo odmevnost v letu 1999 (Kozmik, Dobnikar 1999: 6-7).

Temeljna hipoteza *Analize tiskanih medijev o nasilju nad ženskami v družini* je bila, da je število novinarskih zapisov o nasilju nad ženskami v družini prav tako začelo naraščati po letu 1999. Da bi bili izsledki obeh raziskav metodološko primerljivi, smo raziskovalci *Analize tiskanih medijev o nasilju nad ženskami v družini* preverjali skladnost medijskih vsebin po zgledu raziskovalne naloge *Nasilje nad ženskami ali kako doseči ničelno toleranco*. Kot v slednji smo vsebino gradiva razvrstili v sedem delno preimenovanih kategorij[3], in sicer: fenomenologija nasilja, zakonodaja o nasilju, varnostni ukrepi, pomoč žrtvam nasilja, pomoč storilcem nasilja, ozaveščenost strokovne in laične javnosti, statistična evidenca o nasilju in usposobljenost oz. izobraževanje strokovnjakov za nasilje v družini.

Za preverjanje vsebin tiskanih medijev o nasilju nad ženskami v družini smo izbrali novinarsko dokumentacijo Dela zaradi razmeroma lahke dostopnosti, preglednosti in obsega časopisnih člankov, ki jih od leta 1968 dokumentalisti sistematično pregledujejo in klasificirajo po sistemu UDK. Analizirali smo 113 člankov iz tematskih map *Nasilje nad ženskami*, *Nasilje v družini* in *Nasilje -*

splošno. Dokumentalisti natančneje obdelujejo le članke iz časopisov in revij časopisne hiše Delo, medtem ko članke iz drugih, zlasti regionalnih časopisov shranjujejo po lastni presoji in zgolj občasno. Tako je glavnina analiziranih člankov (59,3 odstotka) iz časopisov *Delo* (37,1 odstotka), *Slovenske novice* (15,9 odstotka) in torkove priloge časopisa *Delo*, revije *Ona* (6,2 odstotka). V luči slovenskih tiskanih medijev so zato rezultati zgolj indikativni.

PREDSTAVITEV REZULTATOV ANALIZE

Slika: Število analiziranih člankov o nasilju nad ženskami v družini po letih v obdobju 1998–2003

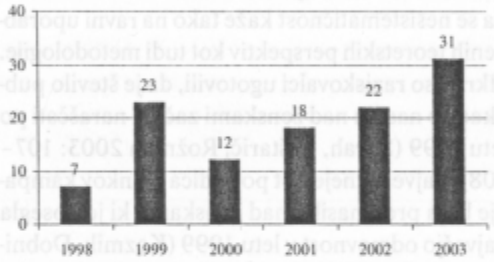

Iz slike je razvidno, da se je v petletnem obdobju število člankov na temo nasilje nad ženskami v družini letno povečevalo. Pravzaprav bi lahko govorili o dveh obdobjih, in sicer pred letom 1999 in po njem; po letu 1999 je bilo namreč objavljenih kar 106, t. j., 93,8 odstotka vseh člankov. Grafična podoba povsem realno odseva družbeno dogajanje, ki se nanaša zlasti na delovanje nevladnih organizacij za pomoč ženskam, žrtvam nasilja. Te so med drugim prve organizirale kampanjo boja proti nasilju nad ženskami; prvo že leta 1994, leta 1999 pa so njihove akcije v okviru kampanje po obsegu in odmevnosti dosegle vrh. Živahno družbeno dogajanje v tej smeri potrjuje tudi frekvenčna porazdelitev člankov po mesecih izida. Največja intenzivnost poročanja medijev o nasilju nad ženskami se ujema z mesecem kampanje (od 25. novembra do 10. decembra – 34,6 odstotka) in neposredno po njej (januar – 10,6 odstotka), se pa postopoma znižuje in doseže najnižjo stopnjo v poletnih mesecih (julij – 1,8 odstotka).

Po analizi splošnih kazalnikov, kot so delež publikacij glede na ime časopisa, mesec izida, disciplinarno ozadje referenčnih strokovnjakov in strukturo besedila (vest, poročilo, komentar itd.),[4] smo vsebino pregledanih člankov razvrstili v kategorije po zgledu naloge *Nasilje nad ženskami ali kako doseči ničelno toleranco*. Po vsebini časopisnih in revialnih izrezkov, ki jih bolj podrobno razlagamo v nadaljevanju, smo v vseh pregledanih člankih za obdobje od 1998 do 2003 kar v 32,5 odstotka identificirali fenomenologijo nasilja, v 21,4 odstotka ozaveščenost strokovnjakov in laične javnosti, v 11,1 odstotka pomoč žrtvam nasilja, v 4,7 odstotka pomoč storilcem nasilja, v 12,5 odstotka zakonodajo, v 5,8 odstotka usposobljenost/izobraževanje strokovnjakov za področje nasilja nad ženskami, v 4,7 odstotka varnostne ukrepe in v 7,3 odstotka statistično evidenco o nasilju nad ženskami.

FENOMENOLOGIJA NASILJA[5]

Kot rečeno, so tiskani mediji najpogosteje poročali o vrstah nasilja, dejavnikih tveganja za nasilje pri žrtvi in storilcu, posledicah nasilja in dinamiki nasilja. Novinarji so omenjene vidike nasilja predstavili zgolj ilustrativno in nesistematično, največkrat v sklopu opisov anonimnih primerov nasilja. Prav ti primeri so jim rabili kot izhodišče za utemeljevanje večplastnosti nasilja nad ženskami, ki so ga praviloma povezovali s sistemskim nasiljem. O nasilju nad ženskami so pisali kot o perečem družbenem problemu, ki je najhujša oblika in posledica družbene diskriminacije žensk (Panorama 25. 11. 1999, Ona 12. 9. 2000, Primorske novice 31. 12. 2002).[6] Prav tako so opozarjali na še vedno prevladujoče stereotipne razlage o nasilju nad ženskami (Gorenjski glas 16. 11. 1999, 7D 8. 3. 2000), ki navadno locirajo vzroke za nasilje v »problematične posameznike«, npr. revne, duševno motene, odvisnike od alkohola, brezposelne in osebe drugih veroizpovedi ali nacionalnosti. Veliko piscev je poudarilo tudi neugodne osebne in družbene okoliščine žensk, žrtev nasilja (na primer ekonomsko odvisnost od partnerja, nizko samospoštovanje, neprimerno zakonodajo, neučinkovito pomoč žrtvam nasilja itn.), zaradi katerih se žrtev s težavo odloči, da bi poiskala primerno pomoč ali celo zapustila nasilnega partnerja (Mladina 26. 4. 1999, Gorenjski glas 16. 11. 1999, Panorama 25. 11. 1999). Povedano s primerom:

Po evropskem povprečju žrtev nasilneža od pet do sedemkrat zapusti, preden ga zares

zmore zapustiti. To se navadno interpretira, da »še ni imela dovolj«. [...] Če ženska ni dovolj močna, nima dovolj podpore in sredstev, se vrne k nasilnežu tudi potem, ko zapusti varno hišo. (Slovenske novice 14. 2. 2003.)

OZAVEŠČENOST STROKOVNJAKOV IN LAIČNE JAVNOSTI

Novinarji so »visoko toleranco do nasilja« utemeljevali s specifičnim ideološkim ozadjem (Panorama 2. 9. 2003), kot je na primer »katoliško dojemanje sveta, ki na vrh lestvice vrednot postavlja odpuščanje« (Mladina 26. 4. 1999). Tako ozadje se najbolj manifestira v še vedno prisotni diskriminaciji žensk in v dopuščanju nasilja nad njimi (Delo 25. 11. 1999), v slabem poznavanju temeljnih človekovih pravic samih žrtev nasilja (Delo 28. 11. 1998, Večer 8. 3. 2003, Ona 20. 11. 2001) in v brezbrižnosti bližnjega socialnega okolja do žrtve (Ona 21. 11. 2000, Nedelo 25. 11. 2001). To potrjuje tudi nenehno opozarjanje strokovnjakov v medijih, da se slovenski državljani sicer zavedajo skrb zbujajoče razširjenosti nasilja v Sloveniji, hkrati pa so, ko bi morali ukrepati, t.j., prijaviti nasilje, do nasilja nad ženskami brezbrižni (Ona 21. 11. 2000, Nedelo 25. 11. 2001).

Vzroke za slabo ozaveščenost javnosti o nasilju nad ženskami so novinarji pripisali odsotnosti primernih izobraževalnih programov o tovrstnih pojavih že pri osnovnošolcih (Gorenjski glas 16. 11. 1999, Večer 4. 12. 1999, Dnevnik 24. 12. 1999, Dnevnik 3. 4. 2003), premajhnemu številu organiziranih dejavnosti ozaveščanja javnosti o nasilju nad ženskami (Ona 20. 11. 2001, Jana 5. 11. 2002) in šibkemu sodelovanju med institucijami, pristojnimi za pomoč žrtvam nasilja. Slednje so razlagali kot posledico premajhne zavzetosti pristojnih državnih ustanov in zlasti pomanjkanja »politične volje« za učinkovito reševanje posledic nasilja nad ženskami (Večer 15. 6. 2000, Ona 20. 11. 2001, Delo 12. 8. 2002, Delo 31. 8. 2002, Panorama 2. 9. 2003). Prizanašali niso niti strokovnjakom, ki z neprimernim ravnanjem še dodatno viktimizirajo žrtve (Delo 21. 12. 2001, Delo 12. 8. 2002, Delo 24. 8. 2002, 7D 16. 4. 2003).

POMOČ ŽRTVAM NASILJA

Slaba ozaveščenost o nasilju se torej kaže zlasti v neprimerni oziroma neučinkoviti pomoči žrtvam nasilja, ki so zaradi tega vsaj dvakrat viktimizirane, prvič kot žrtve nasilja in drugič kot iskalke pomoči (Mladina 26. 4. 1999). Zato so novinarji, sklicujoč se na strokovnjake, apelirali na bralce, da je nujno čimprej sprejeti nacionalni načrt, ki bi pravno bolj zaščitil žrtve družinskega nasilja in ne njegove povzročitelje, kot je bila doslej običajna praksa (Delo 25. 11. 1999).

Pri razlaganju dejstva, da žrtve nasilja večinoma ne iščejo pomoči, so novinarji poudarili neprimerno pomoč socialnih delavcev centrov za socialno delo (Panorama 25. 11. 1999). Ti pri svojem delu še vedno upoštevajo doktrino, ki ne razlikuje žrtve od storilca (Večer 4. 12. 1999). Hkrati so opozorili, da od centrov za socialno delo »preveč pričakujemo« (Delo 2. 4. 2003). Neučinkovito rešujejo stanovanjski problem žrtev nasilja, med drugim tudi zaradi prezasedenosti zavetišč za žrtve nasilja (Nedeljski dnevnik 25. 4. 1999, Mladina 26. 4. 1999, Delo 25. 11. 1999, Primorske novice 8. 12. 2001) in njihove neenakomerne regionalne razporejenosti (Primorske novice 8. 12. 2001).

Mediji so opozarjali, da v Sloveniji določene skupine žensk s težavo pridobijo mesto v zavetiščih, kriznih centrih, materinskih domovih, varnih hišah in podobnih ustanovah. Mednje sodijo ženske, ki so odvisne od drog ali okužene z virusom HIV (Delo 2. 4. 2003), in take, ki še niso rodile in hkrati niso najstnice (Delo 2 .4. 2003, 7D 16. 4. 2003).

Tiskani mediji so precej prostora namenili informacijam o pomoči žrtvam nasilja. Največkrat so obveščali bralce o vrstah in naravi pomoči in o nastanku in delovanju nevladnih organizacij za pomoč, kot so Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja (Panorama 25. 11. 1999, Delo 26. 11. 2001), Društvo za nenasilno komunikacijo (Nedeljski dnevnik 25. 4. 1999), Zatočišče v Ljubljani (Mladina 26. 4. 1999), Krizni center v Ljubljani (Delo 19. 12. 2000), Ženska svetovalnica v Ljubljani (Primorske novice 8. 12. 2001) in Center za pomoč žrtvam kaznivih dejanj (Slovenske novice 11. 3. 2000). Bralci so tako izvedeli, kje lahko žrtve nasilja poiščejo pomoč, kdo so pristojne osebe za svetovanje in pomoč, kakšni so uradni postopki za pridobitev pomoči in kakšno vrsto pomoči lahko dobijo v določenih ustanovah (Nedeljski dnevnik 25. 4. 1999). Novinarji so pod-

robno poročali tudi o prednostih oziroma posebnostih nekaterih vrst pomoči, kot so telefonsko in neposredno individualno svetovanje, skupine za samopomoč in zagovorništvo (Mladina 26. 4. 1999, Panorama 25. 11. 1999).

POMOČ STORILCEM NASILJA

Novinarji so pogosto pisali, da je zmanjševanje nasilja nad ženskami odvisno tudi od organizirane pomoči storilcem nasilnega dejanja (Nedeljski dnevnik 25. 4. 1999, Gorenjski glas 16. 11. 1999). Pri tem so se sklicevali na mnenja strokovnjakov, ki se zavzemajo za zakonsko uvedbo programov za socialno učenje moških, ki imajo težave z nasilnim vedenjem (Dnevnik 24. 12. 1999, Večer 24. 8. 2002, Delo 12. 4. 2003). Taki programi so nujno potrebni, ker storilci nasilja po odsluženi zaporni kazni v večini primerov ne spremenijo nasilnega vedenja (Večer 24. 8. 2002, Delo 11. 4. 2003, Jana 11. 2. 2003, Delo 4. 12. 2001). Med institucijami, ki ponujajo pomoč storilcem nasilja, so omenili le Društvo za nenasilno komunikacijo in podrobno informirali o njegovem delovanju (Nedeljski dnevnik 25. 4. 1999, Gorenjski glas 16. 11. 1999, Svobodna misel 12. 11. 1999).

Na splošno pa so se ocenjevalci dejanskih učinkov institucionalne pomoči storilcem nasilnega vedenja sklicevali na mnenja socialnih delavcev, ki so opozarjali, da je v sosednjih državah učinek dejavnosti svetovanja storilcem nasilnih dejanj kljub veliki finančni podpori zelo majhen. Storilci velikokrat prekinejo ponujeno pomoč ali sprejmejo terapevtsko obravnavo le pogojno, če bi jim v zameno znižali zaporno kazen (Večer 20. 1. 2003). V uspeh prisilne ali z zakonom zapovedane terapije za storilce nasilja so dvomili tudi strokovnjaki iz Slovenije (Večer 8. 3. 2003).

ZAKONODAJA

Že bežen pregled novinarskih besedil o zakonskih podlagah za reševanje nasilnih dejanj pokaže, da slovenska zakonodaja prednostno obravnava osumljenca nasilnega dejanja in ne žrtve nasilja (Nedeljski dnevnik 25. 4. 1999, Svobodna misel 12. 11. 1999, Primorske novice 30. 11. 2002, 7D 4. 12. 2002, Delo 2. 4. 2003). Žrtve nasilja so dodatno viktimizirane zaradi odsotnosti eksplicitnega zakonskega reševanja stanovanjskega problema (Delo 23. 1. 1999, Delo 11. 7. 2001, Ona 3. 12. 2002), neprimerne metodologije zbiranja statističnih podatkov o nasilnih dejanjih v družini (Delo 15. 12. 2001, Delo 2. 4. 2003), nizkih pogojnih ali denarnih kazni za storilce nasilnih dejanj (Mladina 26. 4. 1999, Slovenske novice 5. 12. 2001, Večer 20. 1. 2003, Delo 12. 4. 2003), zakonskih pomanjkljivostih, ki so povezane z varnostnimi ukrepi prepovedi približevanja žrtvi (Mladina 26. 4. 1999, 7D 8. 3. 2000, Delo 27. 11. 2001, Delo 4. 12. 2002, Delo 12. 4. 2003), odsotnosti družinskih sodišč in dejstva, da se nasilje v družini na sodišču ne obravnava prednostno ter da mora žrtev pričati na sodišču, česar pogosto ne zmore in od tožbe odstopi (Mladina 26. 4. 1999, Panorama 25. 11. 1999, 7D 8. 3. 2000, 7D 4. 12. 2002, 7D 16. 4. 2003).

Hkrati pa so v zadnjih petih letih novinarji poročali tudi o »premikih« na področju zakonodaje. Tako so na primer bralce seznanili o zakonski spremembi kaznivega dejanja nasilništva po 299. členu kazenskega zakona (Mladina 26. 4. 1999, Dnevnik 25. 11. 2000, Večer 24. 8. 2002), ki po novem pod nasilništvo uvršča nasilna dejanja, ki povzročajo zgražanje in prestrašenost tudi v družini in ne samo v javnosti, kot je veljalo po starem zakonu. Poudarili so tudi nekatere pomanjkljivosti zakonske spremembe. V središču njihovih razprav je bila nenatančna opredelitev pojma družine oziroma njenega članstva (Večer 24. 8. 2002) in neenakovredna obravnava telesnega in psihičnega nasilja (Delo 26. 5. 1998). Kot največjo pomanjkljivost slovenske zakonodaje na področju nasilja so poudarili odsotnost celostnega sistemskega zakona za nasilje v družini; inkriminacija nasilja nad ženskami v družini je razpršena v kazenski, družinski, socialni, medicinski in celo šolski zakonodaji (Delo 23. 1. 1999, Dnevnik 3. 4. 2003).

VARNOSTNI UKREPI

V času, ki ga zajema naša analiza, je prišlo na področju kazenske in civilne zakonodaje do sprememb, s katerimi so slovenska sodišča dobila možnost izrekanja posebnih varnostnih ukrepov za zaščito žrtve nasilja. Leta 1999 je stopila v veljavo novela o kazenskem postopku, ki je uvedla tri nove varnostne ukrepe kot alternative priporu: prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi (člen 195-a ZKP), javljanje na policijsko postajo (člen 195-b ZKP) in hišni pripor (člen 199 ZKP) (Filipič 1999: 127). Aprila leta 2003 je bila spreje-

ta novela zakona o policiji, ki je v zvezi z ukrepom prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi dala policiji dodatna pooblastila v postopkih intervencije v primerih nasilja v družini. Uvedbo obeh ukrepov prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi so novinarji interpretirali kot »konceptualni premik in napredek na področju reševanja nasilja«, ne samo zaradi večje varnosti žrtve nasilja, temveč zaradi jasne določitve krivca (Mladina 26. 4. 1999, 7D 8. 3. 2000, Delo 27. 1. 2003).

V interpretaciji ukrepa prepovedi približevanja so se razlagalci navadno sklicevali na mnenja pravnih strokovnjakov, ki so opozarjali, da ukrep ni v skladu s slovensko ustavo, ker krši človekove pravice storilcev, o čemer zgovorno pričajo že naslovi prispevkov: *Nasilnež mora iz stanovanja* (Delo 27. 11. 2001), *Kam z nevarnim nasilnežem? Saj lahko gre tudi pod most!* (Večer 20. 1. 2003), *Nasilnežu kratene človekove pravice?* (Delo 11. 2. 2003).

Ker je izrekanje varnostnih ukrepov mogoče le v primeru, ko kdo obvesti policijo o nasilnem dogodku, so novinarji pisali tudi o učinkovitosti policijskih intervencij. Prevladovali so zapisi, ki so ocenjevali, da so posegi policistov na zelo nizki ravni zaradi neprimernega znanja in predsodkov o nasilju, žrtvah in storilcih (Mladina 26. 4. 1999, Mladina 15. 11. 1999). Redki so bili zapisi, ki so pozitivno ocenjevali policijsko delo. Ti so omenjali predvsem težave policistov: da se od njih »preveč pričakuje« (7D 3. 3. 1999, Večer 20. 1. 2003), da imajo odgovorno nalogo in so sami pogosto tarče nasilja (Dnevnik 20. 9. 2002), da je postopek zbiranja podatkov zaradi težavnih okoliščin izjemno zahteven in da imajo ob posegu pogosto občutek nemoči (Večer 24. 8. 2002, Dnevnik 20. 9. 2002).

USPOSOBLJENOST IN IZOBRAŽEVANJE STROKOVNJAKOV ZA NASILJE

Neprimerna usposobljenost strokovnjakov, ki se pri svojem delu dnevno srečujejo z žrtvami nasilja, je posledica pomanjkljivega znanja o nasilju (Večer 30. 5. 1998, Mladina 26. 4. 1999, Večer 4. 12. 1999), njihove tolerance do nasilja (Slovenske novice 5. 12. 2001) in odsotnosti tradicije specialističnega študija o nasilju v Sloveniji (Večer 30. 5. 1998, Delo 27. 1. 2003, Večer 24. 5. 2003). Pomanjkljivo in neprimerno znanje o nasilju so mediji največkrat očitali policistom. Neuspešnost njihovega posredovanja v primerih nasilja v družini ni zgolj posledica omejenih zakonskih pooblastil, temveč njihove neprimerne strokovne usposobljenosti (Mladina 26. 4. 1999). Mediji so poudarili zlasti pomanjkljivo znanje policistov o dinamiki nasilja, značilnostih obnašanja žrtve in storilca nasilnega dejanja in primernih načinih posredovanja (Mladina 26. 4. 1999, Mladina 6. 12. 1999, Delo 12. 8. 2002). Hkrati pa so poročali o izobraževanju policistov na tečajih Društva SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja in Ženske svetovalnice v Ljubljani, ki so se pričeli izvajati že leta 1999 (Delo 25. 11. 1999, Delo 23. 1. 1999, Delo 31. 8. 2002).

V novinarskih zapisih najdemo tudi ocene o neprimernem poznavanju večplastnosti pojava nasilja večine socialnih delavcev na centrih za socialno delo. Očitali so jim predvsem zastarelo doktrino, na podlagi katere socialni delavci zagovarjajo ohranjanje družine »za vsako ceno« (Delo 27. 1. 2003). Hkrati zvemo, da se je stanje morda izboljšalo po uvedbi specialističnega študija o nasilju v družini in človekovih pravicah na fakulteti za socialno delo (Delo 27. 1. 2003, Večer 24. 5. 2003).

Mediji so pri pojasnjevanju neučinkovitega reševanja nasilja kot enega izmed razlogov omenjali odsotnost organizirane pomoči za storilce nasilnih dejanj. Pri tem so poudarili feminizacijo poklica socialnega delavca in nujnost, da se »v sistem izobraževanja in boja proti nasilju vključi čim več moških« (Svobodna misel 12. 11. 1999).

STATISTIČNA EVIDENCA O NASILJU NAD ŽENSKAMI

V pregledanih zapisih so novinarji osebne pripovedi o nasilju nad ženskami v družini radi opremili s podatki o razširjenosti nasilja v družini, a v večini primerov brez referenc, ki bi bralcem omogočile korektno interpretacijo statističnih podatkov. Zdi se, da so avtorji takih zapisov želeli s številkami prepričati bralce v »znanstvenost« svojih razlag, ki so bile velikokrat le povzemanje popularnih predstav o obsežnosti nasilja v družini oziroma insinuacije, da ga je še več, kot kažejo statistični podatki: »za temi številkami se razteza veliko črno polje; koliko je nasilništva v družinah, pri nas ne ve nihče« (7D 8. 3. 2000); »nasilja je gotovo več, kot ga kaže statistika« (Dnevnik 25. 11. 2000). Vendar so avtorji člankov mestoma tudi sami poudarjali, da zbiranje statističnih podatkov o nasilju v

družini pri nas še ni urejeno (Delo 15. 12. 2001, Delo 2. 4. 2003), da nimamo pregleda nad dejanskim stanjem nasilja v družini in da lahko zato le ugibamo o njegovi razširjenosti (7D 8. 3. 2000, Dnevnik 25. 11. 1999, Dnevnik 27. 11. 2001), da imamo na voljo maloštevilne statistične evidence, ki jih vodijo posamezne institucije (center za socialno delo, kriminalna statistika, policija, sodišče), vendar zaradi neenotnih definicij pojava ne omogočajo zanesljive primerjave (Delo 25. 11. 1998).

Zaradi pomanjkanja natančnejših statističnih evidenc o nasilju v družini so novinarji pogosto povzemali izsledke tujih empiričnih raziskav, pri čemer niso dosledno navajali virov. Zato bralec ne izve, na katero obdobje se objavljeni podatki nanašajo. Na primer:

> V ZDA doživlja partnerjevo nasilje 31 odstotkov žensk, v Kanadi 25 odstotkov, na Novi Zelandiji 20 odstotkov [...]. Na Finskem je 40 odstotkov odraslih žensk žrtev fizičnega in spolnega nasilja. (Dnevnik 24.12.1999.)

Na koncu navedka avtorica članka navede vire takole:

> Podatek za Finsko: Marrku Heiskanen, Minna Piispa: Faith, Hope, Battering, A Survey of Men's Violence against Women in Finland, Statistics Finland, 1998. Drugi podatki so povzeti po: Women in Transition, The Monee Project, CEE/CIS/Baltics, Regional Monitoring Report, UNICEF, 1999.

Ti podatki se nato pojavijo še v drugih člankih v različnih letih in navadno brez navedbe vira (Panorama 25. 11. 1999, Dnevnik 24. 12. 1999, Delo 26. 11. 2001, Delo 24. 8. 2002).

SKLEP

Temeljni sklep raziskave *Analiza tiskanih medijev o nasilju nad ženskami v družini* je ta, da je v obdobju med letoma 1998 in 2003 izšlo največ člankov (45, 2 odstotka pregledanega materiala) na temo nasilje nad ženskami v družini prav v času trajanja kampanje boja proti nasilju nad ženskami. Tudi intenzivnost poročanja o nasilju nad ženskami se je v slovenskih tiskanih medijih povečala v letu 1999, ko je kampanja dosegla največjo odmevnost, in po njem.

Podrobna analiza tipičnih vsebin o nasilju nad ženskami v družini pa ponuja tele sklepe. Novinarji so najpogosteje (32,5 odstotka pregledanih člankov) pisali o vrstah nasilja, dejavnikih tveganja za nasilje pri žrtvi in storilcu, posledicah nasilja in dinamiki nasilja. Nasilje nad ženskami so prepoznali kot posledico družbene diskriminacije žensk in posledično pojav opredelili kot predvsem družbeni problem. V javnosti uveljavljene stereotipne predstave nasilja nad ženskami in splošno neobčutljivost ljudi do nasilja so medijski ocenjevalci pripisali zlasti katoliškemu moraliziranju in tabuizaciji govora o nasilju v Sloveniji. Premajhno občutljivost »slovenske družbe« do pojava nasilja so videli zlasti v odsotnosti osnovnošolskih izobraževalnih programov o nasilju, brezbrižnosti socialnega okolja do žrtve in storilca nasilja, majhnem številu organiziranih dejavnosti ozaveščanja prebivalcev o nasilju, šibki povezanosti med institucijami, ki se ukvarjajo z nasiljem, in neprimernem ravnanju strokovnjakov v primerih nasilja.

Kljub dokaj razvejani mreži ustanov za pomoč žrtvam nasilja so novinarji ugotavljali, da ta ni učinkovita zlasti zaradi neprimerne zakonodaje o nasilju v družini in zastarele doktrine pomoči žrtvam nasilja. Sklicujoč se na argumente strokovnjakov za nasilje so poudarili, da je v Sloveniji nujno vpeljati celostni sistemski zakon in specialistični študij o nasilju.

OPOMBE

[1] Številka pogodbe enoletne raziskovalne naloge *Nasilje nad ženskami ali kako doseči ničelno toleranco* je 2611-03-010078, številka pogodbe triletnega (2003-2005) ciljno raziskovalnega projekta *Hetero in avtoagresivnost v družini* pa je 331-02-828800.

[2] Za to petletno obdobje so se raziskovalci inštituta za medicinske vede odločili na podlagi poročila raziskovalne naloge *Analiza baze podatkov o družini v Sloveniji*, ki so jo za obdobje od osamosvojitve Slovenije do leta 2001 opravili raziskovalci centra za socialno psihologijo fakultete za družbene vede. Njihova temeljna ugotovitev je bila, da je raziskav na temo družine v Sloveniji malo, da so naključne in nesistematične (Ule, Rener, Kuhar, Filipović, Žakelj 2001). Tudi površinski pregled baz podatkov sistema COBISS je pokazal, da je število publikacij na temo nasilje v družini začelo naraščati šele po letu 1999.

[3] Več o metodi raziskave *Nasilje nad ženskami ali kako doseči ničelno toleranco* gl. končno poročilo iz leta 2003 avtoric Šprah, Šoštarič, Rožman.

[4] Več o rezultatih analize splošnih kazalnikov gl. vmesno poročilo *Analiza tiskanih medijev o nasilju nad ženskami v družini* (Rožman, Knežević Hočevar 2004), ki je dostopno na inštitutu za medicinske vede pri znanstvenoraziskovalnem centru SAZU.

[5] V kategorijo »fenomenologija nasilja«, ki je po raziskavi *Nasilje nad ženskami ali kako doseči ničelno toleranco* inačica »individualnih in družbenih mehanizmov za nasilje«, smo uvrstili članke, ki so obravnavali dejavnike tveganja za nasilje pri žrtvah in storilcih, posledice nasilja za žrtve, storilce in družinske člane in dinamiko nasilja, ki jo strokovnjaki pogosto imenujejo krog nasilja. Prav tako smo v to kategorijo uvrstili članke, ki so obravnavali številne opredelitve nasilja.

[6] Zaradi preglednosti besedila tu navajava le temeljne vire. Vsi viri so navedeni v vmesnem poročilu *Analiza tiskanih medijev o nasilju nad ženskami v družini.*

LITERATURA

K. Filipčič (1999), *Nasilje v družini: kriminološki in kazenskopravni vidiki.* Univerza v Ljubljani: Pravna fakulteta (doktorska disertacija).

V. Kozmik, M. Dobnikar (1999), *Dosje: Nasilje nad ženskami.* Ljubljana: Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko.

MŠZŠ (2005), http://www.mszs.si/slo/aktualno/javni_razpis.asp?ID=829 (18. 5.).

Novinarska dokumentacija Dela, mapa Nasilje nad ženskami, 179.8 (497.12):3-055.2.

Novinarska dokumentacija Dela, mapa Nasilje v družini, 179.8 (497.12):347.61.

Novinarska dokumentacija Dela, mapa Nasilje (splošno), 179.8 (497.12).

L. Šprah, M. Šoštarič, I. Rožman (2003), *Nasilje nad ženskami ali kako doseči ničelno toleranco.* Ljubljana: Inštitut za medicinske vede, Znanstvenoraziskovalni center SAZU (poročilo o raziskavi).

M. Ule, T. Rener, T. Kuhar, M. Filipović, M. Žakelj (2001), *Analiza baze podatkov o družini v Sloveniji.* Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS (raziskovalna naloga).